

เวทีมันพัฒนา

สมดุล มันคง ยั่งยืน

1 หลักสูตร 1 ชุมชน ต้นแบบกระบวนการเรียนรู้ คู่บริการสังคม

ด้วยวิสัยทัศน์การมุ่งสร้างการเรียนรู้คู่การให้บริการระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน โดยมีนิสิตเป็นศูนย์กลางและใช้ชุมชนเป็นฐาน หรือ “ห้องเรียน” ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการจัดการความรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

มหาวิทยาลัยมหาสารคามจึงได้ปฏิรูปการเรียนการสอนสู่รูปแบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเปลี่ยนจากกระบวนการเดิมที่ความรู้มีอยู่เพียงในห้องเรียน และครูมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ถ่ายทอด ไปสู่การเรียนรู้ในโลกจริงที่ครูมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงคอยกระตุ้นการเรียนรู้ โดยให้นิสิตเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ กลายเป็นทักษะที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการออกไปทำงานรับใช้สังคมภายนอก นำมาสู่แนวคิดการจัดตั้งโครงการบริการวิชาการแก่สังคม 1 หลักสูตร 1 ชุมชน ซึ่งเป็นการบูรณาการ 4 พันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อสืบสานวิสัยทัศน์มหาวิทยาลัย ที่นอกจากเป็นศูนย์กลางคุณภาพมาตรฐานด้านการเรียนการสอนและองค์ความรู้แล้ว ยังต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่รับใช้ภาคสังคมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รศ.ดร.สุภชัย สมบัติโต ผู้รักษาราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กล่าวถึง โครงการ 1 หลักสูตร 1 ชุมชน ว่าเป็นโครงการที่เกิดจากการขยายผลต่อเนื่องจาก โครงการ 1 จังหวัด 1 มหาวิทยาลัย ที่มีคณะสาธารณสุขและเทคโนโลยีเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2553 โดยมหาวิทยาลัยมองว่าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังมีขาดมิติด้านความร่วมมือจากคณะอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ปีต่อมาจึงปรับเป็น 1 คณะ 1 ชุมชน ก่อนที่จะยกระดับสู่

โครงการ 1 หลักสูตร 1 ชุมชน ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2555

“เมื่อเราถอดบทเรียนพบว่าในแต่ละคณะจริงๆ แล้ว ยังมีองค์ประกอบย่อยไม่ว่าจะเป็นภาควิชา หลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว ยังเป็นดวงชี้ว่าเราจะผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพมาตรฐานตรงตามปรัชญามหาวิทยาลัยและสามารถนำไปปรับใช้สังคมตอบโจทย์ชุมชนและความคาดหวังของภาคประกอบการได้อย่างไร”

มหาวิทยาลัยจึงต้องทำให้ทุกคณะทุกหลักสูตร ตลอดจนคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเป็นที่พึ่งของสังคมได้ ซึ่งต้องอาศัยการหล่อหลอมความรู้ความสามารถของอาจารย์ในแต่ละหลักสูตร เพื่อที่จะทำหน้าที่ป้อนเพาะนิสิตให้สามารถนำความรู้ต่างๆ ไปประยุกต์ แก้ไขโจทย์ปัญหาในชีวิตจริง และรู้จักหาวิธีการที่จะสื่อสารกับชุมชนและสังคม

“เรามองชุมชนในลักษณะกลุ่มคนทางสังคมที่มีวิถีการรวมตัวกันเพราะมหาวิทยาลัยไม่ใช่หน่วยงานพัฒนาสังคม แต่เราคือ

www.tsdf.or.th

องค์กรความรู้ หน้าที่ของมหาวิทยาลัยคือการนำทักษะความรู้ที่มีมาช่วยในการเชื่อมโยงแต่ละกลุ่มสังคมกับองค์กรหรือบุคคลภายนอก เพื่อช่วยเหลือชุมชนเหล่านั้นที่อาจมีปัญหาหรือประสบเงื่อนไข อุปสรรคในการพัฒนา”

เพื่อผลักดันให้คณาจารย์แต่ละหลักสูตรออกแสวงหาโจทย์การทำงานจากชุมชน ทางมหาวิทยาลัยจึงจัดงบประมาณให้ทุกหลักสูตรในระดับปริญญาตรีอย่างเท่าเทียมกัน โดยสามปีของการขับเคลื่อนโครงการ รศ.ดร.ศุภชัย กล่าวว่ามีความคืบหน้าในเชิงหลักการ เหตุผล กระบวนการ และผลลัพธ์

“ด้วยจุดเด่นของโครงการนี้ไม่ใช่การดำเนินการแบบทางเดียว หรือทางมหาวิทยาลัยหรือนิสิตเป็นผู้ให้ฝ่ายเดียว ยังมีหลายเรื่องที่ได้เรียนรู้กลับมา ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในท้องถิ่นก็มีความภาคภูมิใจว่า ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ลูกศิษย์เรา ซึ่งลักษณะอารมณ์ร่วมหรือบรรยากาศแบบนี้เป็นกลไกที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ลบกระแสความคิดในเรื่องความแปลกแยก จากที่เมื่อก่อนทุกคนมองว่าสังคมมหาวิทยาลัยคือชนชั้นปัญญาชน”

ดร.วิภาวี ไทเมืองพล อาจารย์ประจำสาขาวิชาประมง ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เล่าถึงโครงการเพาะพันธุ์ปลาโดยใช้การผสมเทียม ที่หลักสูตรประมงลงไปร่วมทำงานกับชุมชนตั้งแต่ปี 2555 ว่าการ

ดร.วิภาวี ไทเมืองพล

ดำเนินการจะเน้นให้นิสิตเป็นผู้คิด ออกแบบวางแผนและปฏิบัติด้วยตัวเองทั้งหมด โดยอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษา โดยใช้ชุมชนเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการ เป็นการฝึกให้นิสิตรู้จักพลิกแพลงจากการทำงานจริง ประสบการณ์ที่ได้จึงมีประโยชน์กับตัวเอง

โดยโครงการใช้วิธีการคิดโจทย์การทำงานจากการสอบถามความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านแล้ว ยังช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนดีขึ้น

“ความสำเร็จของโครงการคือการบูรณาการ เด็กเราลงไปสอนทฤษฎีให้ชาวบ้าน และเขาก็สอนภูมิปัญญา กลับคืนให้นิสิตเป็นสื่อกลางของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างชาวบ้านกับมหาวิทยาลัย ขณะเดียวกัน แต่ละรายวิชา ก็ยังเกิดการบูรณาการระหว่างสาขาวิชา จากการลงไปทำงานร่วมกัน เช่น หลักสูตรสัตวแพทย์

หลักสูตรวิชาธุรกิจประมงที่ลงไปเก็บข้อมูลทำแบบสอบถาม และสามารถช่วยพัฒนาวางแผนการตลาด สำหรับโครงการจัดสร้างตลาดปลาให้กับชุมชน ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่องที่สาขาวิชาประมงจะดำเนินการต่อยอดในปีหน้า”

นอกจากนี้การทำพื้นที่ยังสร้างประโยชน์ด้านการวิจัย เนื่องจากการลงพื้นที่เมื่อได้พบกับปัญหาและประสบการณ์ทำให้เกิดโจทย์การทำงานด้านวิจัยร่วมกับชุมชนหลายโครงการ ด้านชาวบ้านที่ได้เข้าร่วมเป็นต้นแบบทั้ง 4 ราย ประสบความสำเร็จจากการขยายพันธุ์ปลา สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นปลาสองแสนกว่าบาท และกลายเป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ด้านเพาะพันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่สมาชิกคนอื่น ขณะที่องค์ความรู้ที่ชาวบ้านได้รับ ยังสามารถพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตัวเอง เช่นการพัฒนาจากการแปลงเพศปลานิลไปสู่การแปลงเพศปลาหมอ

“เราภูมิใจว่า นิสิตที่เรียนจบผ่านโครงการนี้มีบริษัทที่รับเข้าทำงานหลายคน นักศึกษาที่ไปฝึกงานองค์กรต่างๆ ก็จะได้รับคำชมเชยว่ามหาวิทยาลัยสอนอย่างไร นิสิตถึงสามารถปฏิบัติงานได้เองเลย” ดร.วิภาวีกล่าว

นอกจากโครงการเพาะพันธุ์ปลาโดยวิธีผสมเทียมของหลักสูตรประมง มหาวิทยาลัยยังประสบความสำเร็จจากอีกหลายโครงการ อาทิ โครงการวิจัยปรับปรุงใหม่ ด้วยการผสมใหม่สีขาวยกกับสีเหลืองพัฒนาเป็นใหม่พันธุ์ใหม่ ในท้องถิ่น การรวมตัวกันจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชนทำขออนุญาตของนิสิตหลักสูตรพยาบาลและชาวบ้าน การทำปฎิภากรมเล่าตำนานพระยีนในชุมชนของหลักสูตรทัศน

กรุงเทพธุรกิจ

Krungthep Turakij
Circulation: 200,000
Ad Rate: 2,400

Section: First Section/สังคม-ชุมชน-สิ่งแวดล้อม

วันที่: จันทร์ 3 สิงหาคม 2558

ปีที่: 28

ฉบับที่: 9811

หน้า: 15(ซ้าย)

Col.Inch: 107.04 Ad Value: 256,896

PRValue (x3): 770,688

ศิลปิน: ลีลี

หัวข้อข่าว: เวทีมั่นพัฒนา: 1 หลักสูตร 1 ชุมชน ต้นแบบกระบวนการเรียนรู้ คู่บริการสังคม

ศิลปินซึ่งช่วยส่งเสริมศิลปินวัฒนธรรมท้องถิ่น
เป็นต้น

รศ.ดร.ศุภชัยกล่าวว่า แม้การดำเนินการระยะแรกทุกโครงการไม่ได้ประสบความสำเร็จร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่สิ่งที่ได้รับ ซึ่งคุ้มค่ามากกว่า คือการสร้างความคิดให้กับคณาจารย์ว่าจะพัฒนาหลักสูตรของตนเองอย่างไรให้สามารถรับใช้เพื่อพัฒนาสังคมและจะผลิตบัณฑิตให้มีความรู้อะไรบ้างที่จะสามารถถ่ายทอดให้กับชุมชนได้

ล่าสุดมหาวิทยาลัยยังต่อยอดแนวคิดโดยนำวิชา 1 หลักสูตร 1 ชุมชน บรรจุอยู่ในรายวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาพื้นฐาน เพื่อเป็นวิชาบังคับให้บัณฑิตทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี นั้นหมายความว่าบัณฑิตทุกคนต้องผ่านการเรียนรู้ในวิชานี้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 เป็นต้นไป